The principle of economic justification eliminates the arbitrary establishment of taxes and fees and requires taxation based solely on tax capacity. Neglect of the principle of justice leads to unprofitable functioning of economic entities. According to our interpretation, the essence of "fairness of taxation" can be found in the analytical views of classical and modern researchers: in a restricted sense, implementation of the principle of justice in taxation involves the formation of centralized funds in order to perform the functions and tasks of the state and ensure conditions for expanded reproduction, proportional to the material capabilities of taxpayers; in a broad sense, the essence of the principle of fairness of taxation is most fully reflected from the position of a systematic approach, which is based on the consideration of an object as an integral set of elements in the totality of relations and connections between them. It is proposed to define the principle of fairness of taxation as a system of interrelated elements that reflect its essence: legitimacy; balancing the tax burden; lack of discrimination before compliance with the conditions and procedures for taxation.

Key words: *taxation fairness, denomination, taxation, tax*

УДК: 338.439
DOI: 10.32782/2415-8240-2022-101-2-91-100

СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Ю. А. ЦИМБАЛЮК, *кандидат економічних наук*
Н. В. БОНДАРЕНКО, *кандидат економічних наук*
Т. В. АНДРУСІШИНА, *здобувач першого рівня вищої освіти (бакалавр)*
Уманський національний університет садівництва

У статті набули подальшого розвитку теоретико-методичні засади та практичні рекомендації стосовно підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Висвітлено сутність поняття «інвестиційна діяльність підприємства». Розглянуто економічний зміст управління інвестиційною діяльністю, складено систему управління інвестиційною діяльністю підприємства. Проаналізовано динаміку вкладень у цінні папери та загальну суму активів банків. Запропоновано шляхи підвищення ефективності здійснення інвестиційної діяльності підприємства.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна діяльність, капітальні інвестиції, інвестиційна діяльність підприємства, управління інвестиційною діяльністю.*

Постановка проблеми. Очікуваний ефект від інвестиційної діяльності може бути забезпечений формуванням та впровадженням відповідної системи управління інвестиційною діяльністю підприємства, яка має бути інструментом раціонального використання інвестицій, передусім для доцільності визначення розмірів, структури, надання переваг інвестування, ріст ефективності використання інвестиційних коштів. Організований та налагоджений порядок менеджменту є гарантією ефективної діяльності будь-якої фірми. Ефективне

управління інвестиційною діяльністю сприяє стабільності та ліквідності підприємства, прибутковості, покриваючи при цьому всі його витрати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика провадження інвестиційної діяльності підприємства в сучасних умовах нестабільного залучення інвестиційних ресурсів в економіку України досліджують вітчизняні та зарубіжні учені, зокрема В. Беренс, Л. Борщ, А. Гальчинський, Л. Гітман, Я. Хонко, І. Бланк, А. Діброва, М. Коденська, О. Мертенс, А. Пересада, В. Савчук, Т. Хачатуров, В. Хобта, В. Шевчук, А. Пересада, А. Філіпенко, О. Рогач, Т. Ковальчук, В. Кравченко та інші. Незважаючи на багатогранність наукових досліджень, інвестиційна діяльність підприємств України в умовах економічної нестабільності потребує подальшого дослідження.

Метою даної статті є дослідження сутності поняття інвестиції та інвестиційної діяльності, також береться до уваги існуюча здібність та резерви їх реалізації. Основоположною метою інвестиційної діяльності підприємства є забезпечення дійової реалізації інвестиційної стратегії.

Методика дослідження полягає в аргументуванні економічної сутності інвестицій, котра заснована на використанні методу системного аналізу й узагальненні наукових праць вітчизняних і закордонних учених.

Результати дослідження. Інвестиції та інвестиційна діяльність завжди були в центрі уваги економічної думки. Питання щодо інвестиційного вливання є досить важливими в нинішній економіці, оскільки будь-яке підприємство має формуватися та розвиватися за рахунок грошових ресурсів та інвестицій, а інвестиційна діяльність має установлювати умови росту сучасної економіки.

Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями виступають всі види товарних та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в як об'єкти підприємницької діяльності та і в інші види, в наслідку цього формується позитивний кінцевий результат або досягається соціальний ефект. Інвестиції можуть знаходитися як грошовій так товарній формах, у формі майна та інших цінностей. Інвестиції у формі грошей це грошові ресурси, банківські депозити, паї та цінні папери. Інвестиції у товарній формі можуть бути у двох формах; рухомій і нерухомій [1]. Капітальні інвестиції – це купівля фізичних активів підприємством для використання їх в досягненні довгострокових перспектив і поставлених цілей [5]. Серед інвестицій, які можна визначити як капітальні, це нерухомість, споруди, виробничі цехи, устаткування тощо. Використаний капітал може прибувати з великого спектру джерел: від звичних банківських до угод з венчурним капіталом.

Механізм провадження інвестиційної діяльності включає в себе як об’єкт (основні засоби, цінні папери, оборотні кошти, вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальна власність, майнові права та ін.) так і суб’єкт (інвестори, замовники, особи які виконують роботи, користувачі об’єктів інвестиційної діяльності, а також постачальники, підприємства (різного роду організації: фінансові, банківські, страхові, інвестиційні) та інші учасники інвестиційного процесу). Суб’єктами також можуть виступати як фізичні так і

юридичні особи, в тому числі закордонні, а також державні і міжнародні організації [1].

Діяльність підприємства яка пов'язана із використанням інвестиційних ресурсів є об'єктивним процесом, який удосконалюється відповідно до властивих йому чинників і реалізується через провідну функцію в економічному розвитку держави. Підприємства змушені приймати рішення щодо залучення коштів у вигляді інвестицій для посилення економічної безпеки підприємств та подолання фінансових проблем [2].

Інвестиційна діяльність підприємства – це механізм який включає в себе як комплекс заходів і впливів фізичних осіб та підприємств осіб, які вкладають власні ресурси з ціллю отримання позитивного фінансового результату в процесі пошуку інвестиційних засобів, визначення результативних інструментів інвестування, розробка програми для збільшення інвестиційного портфелю та забезпечення його застосування [3].

Головною ціллю інвестиційної діяльності є забезпечення дійового застосування інвестиційної стратегії підприємства, яка досягається наступними напрямами: виконання стрімкого економічного піднесенню підприємства; максимізація прибутків від інвестиційної діяльності; забезпечення виникнення мінімуму в інвестиційних ризиках; забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [4].

Інвестиційна діяльність здійснюється на основі: інвестування, яке здійснюється фізичними особами, підприємствами які не належать державі, різного роду асоціаціями, а також різноманітні громадські та релігійні організації; інвестування яке належить державі (здійснюється органами керування та управління державою, а також підприємствами які мають статус державних та установами); іноземного інвестування, яке відбувається зарубіжними країнами, юридичними та фізичними особами; спільного інвестування, яке реалізується особами України та інших країн [5].

Керування інвестиційною діяльністю підприємства є елементом складної загальноекономічної системи керівництва підприємством, яка має поставлену мету, положення структури та утілює функції які їй притаманні. Позаяк інвестиційна діяльність направлена на розвиток підприємства в цілому, так і технологічного вдосконалення, отримання позитивного результату діяльності, акумулювання капіталу, то керування інвестиційною діяльністю, як підсистема системи управління підприємством, направлене на збільшення ефективності інвестиційного процесу та створення передумов для діяльності всього підприємства [6].

Провідними принципами менеджменту інвестиційною діяльністю підприємства забезпечується ефективність застосування інвестицій і при цьому отримання прибутку [7]. І саме результативне управління інвестиційною діяльністю підприємства забезпечується виконанням першорядних принципів рис. 1. На здійсненні управління інвестиційною діяльністю відгукуються фактори, які не є підконтрольними підприємству (внутрішня сфера), і фактори, що знаходяться поза дією його впливу (зовнішня сфера).

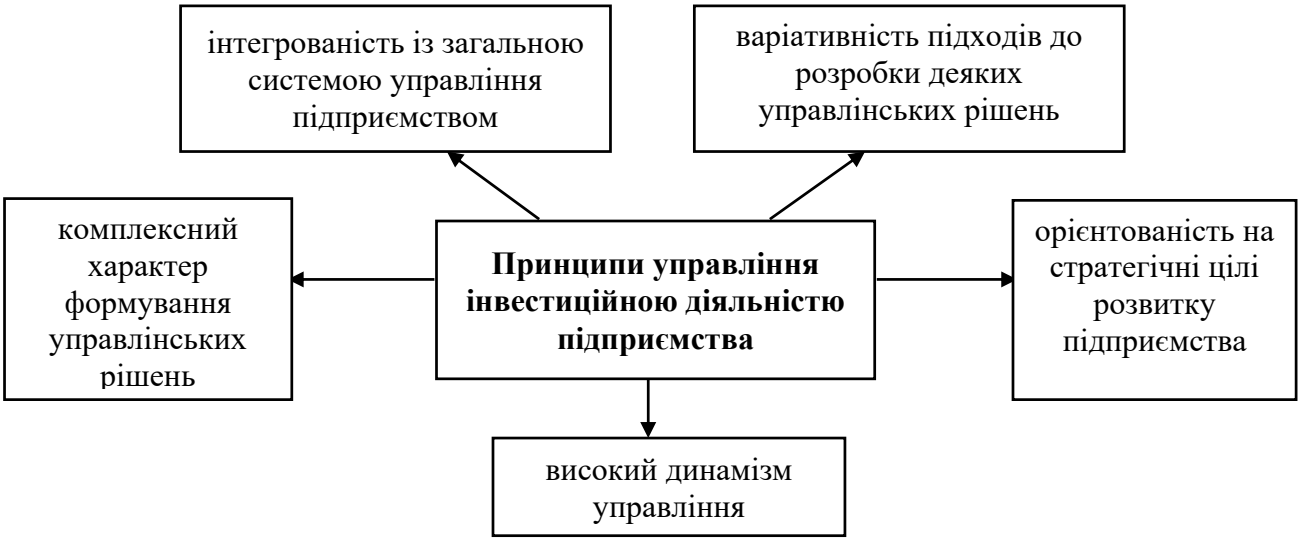

Рис. 1. Основні принципи управління інвестиційною діяльністю підприємства

Джерело: [7]

До зовнішньої сфери належить макро- і мезорівень показників (економічні, політичні, демографічні, соціальні, науково-технічні, соціальні, рівень конкуренції, кон'юнктура ринку, галузеві чинники). До факторів внутрішньої сфери відносяться виробничі, кадрові, фінансові, інноваційні, інформаційні, маркетингові та ін.

Усі переліченні фактори формулюють хід здійснення керування інвестиційною діяльністю окремого підприємства у сучасних умовах [8]. Проаналізуємо динаміку вкладень у цінні папери та загальну суму активів банків за 2016–2020 роки (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка інвестиційної діяльності банків

Джерело: [9]

На рис. 3 можна побачити динаміку частки банківських інвестицій у цінні папери в загальних банківських активах. Отож, з проаналізованих даних видно, що за останні роки спостерігається негативна тенденція до зменшення частки банківських інвестицій у цінні папери, при цьому загальні активи банків в Україні зросли.

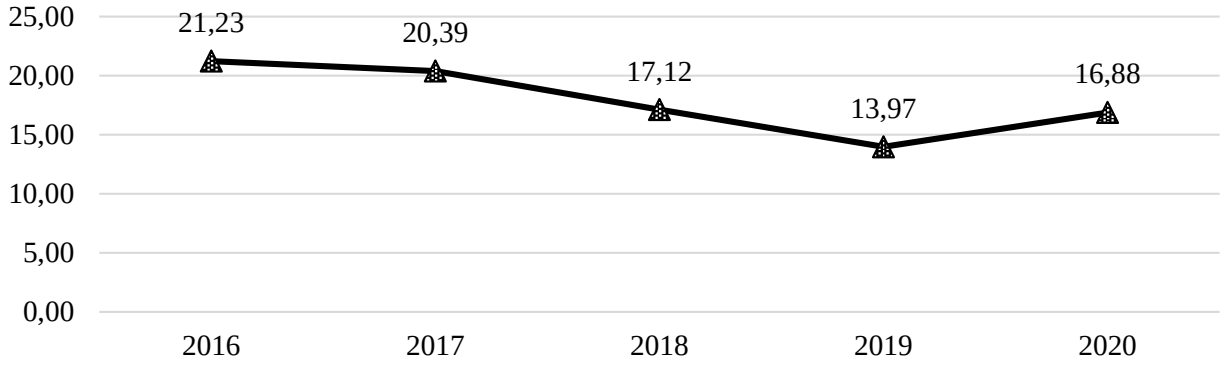

Рис. 3. Динаміка частки банківських інвестицій в цінні папери в загальних активах банків, %

Джерело: [9]

Крім того, хвальною нагодою є збільшення частки інвестицій в цінні папери у спільних активах комерційних банків за фінальні роки (з 13,97 % у 2019 році до 16,88 % у 2020 році).

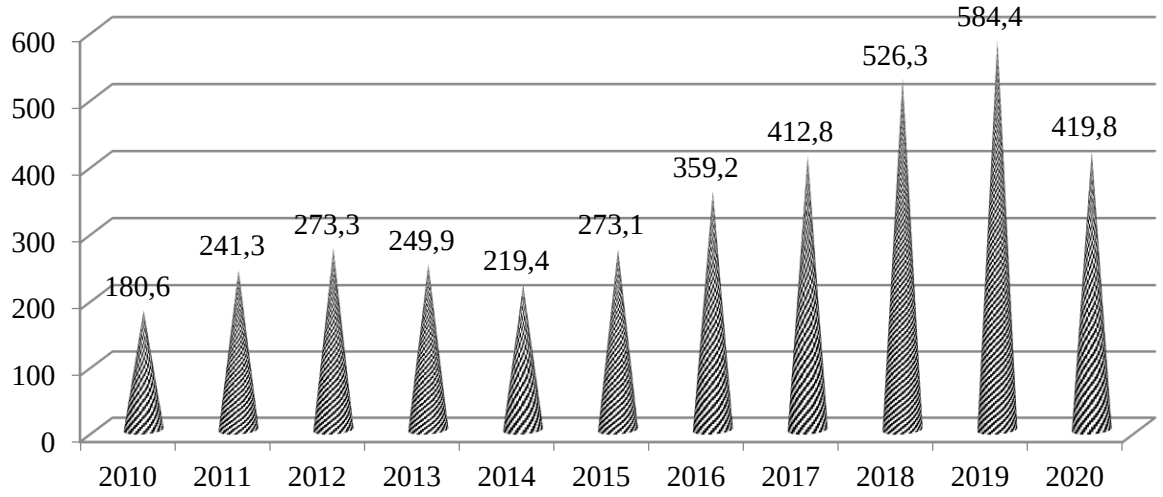

Рис. 4. Капітальні інвестиції в економіку України, млрд грн

Джерело: [11]

Інвестиційна діяльність постійно орієнтована на результат який має отримати підприємство в майбутньому, ймовірність цього досягається мінливістю бізнес-середовища та поведінкою усіх членів інвестиційного процесу. Невизначеність поведінка інвестування є основою впровадження серйозних небезпек, які можуть змінити результат який очікувався та викликати непотрібні витрати і призвести до збитків саме в результаті застосування інвестиційних ризиків.

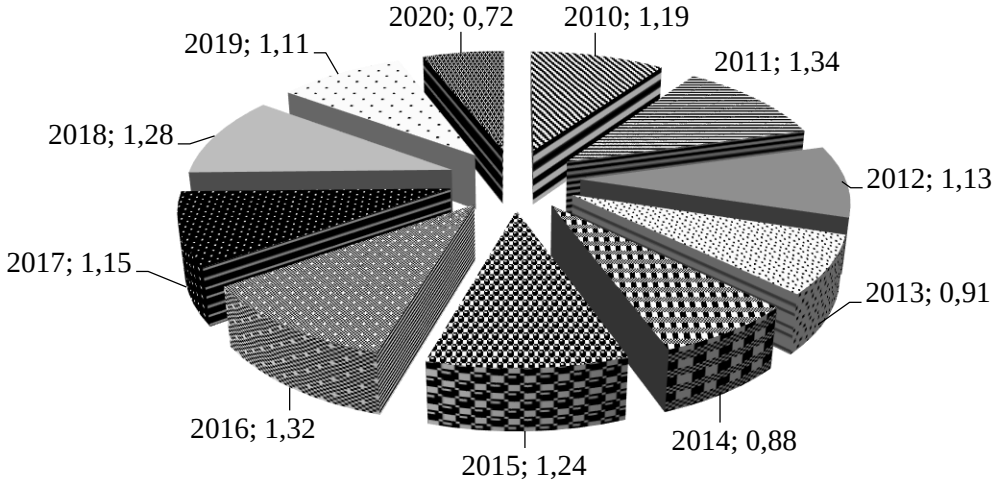

Рис. 5. Щорічна динаміка капітальних інвестицій в економіку України [11]

Характерним та цінним є також оцінка змін капітальних інвестицій держави за джерелами фінансування (рис. 6). Повномасштабне вторгнення стало одним із елементів впливу на рівень ділової активності та інвестиційної сфери в Україні.

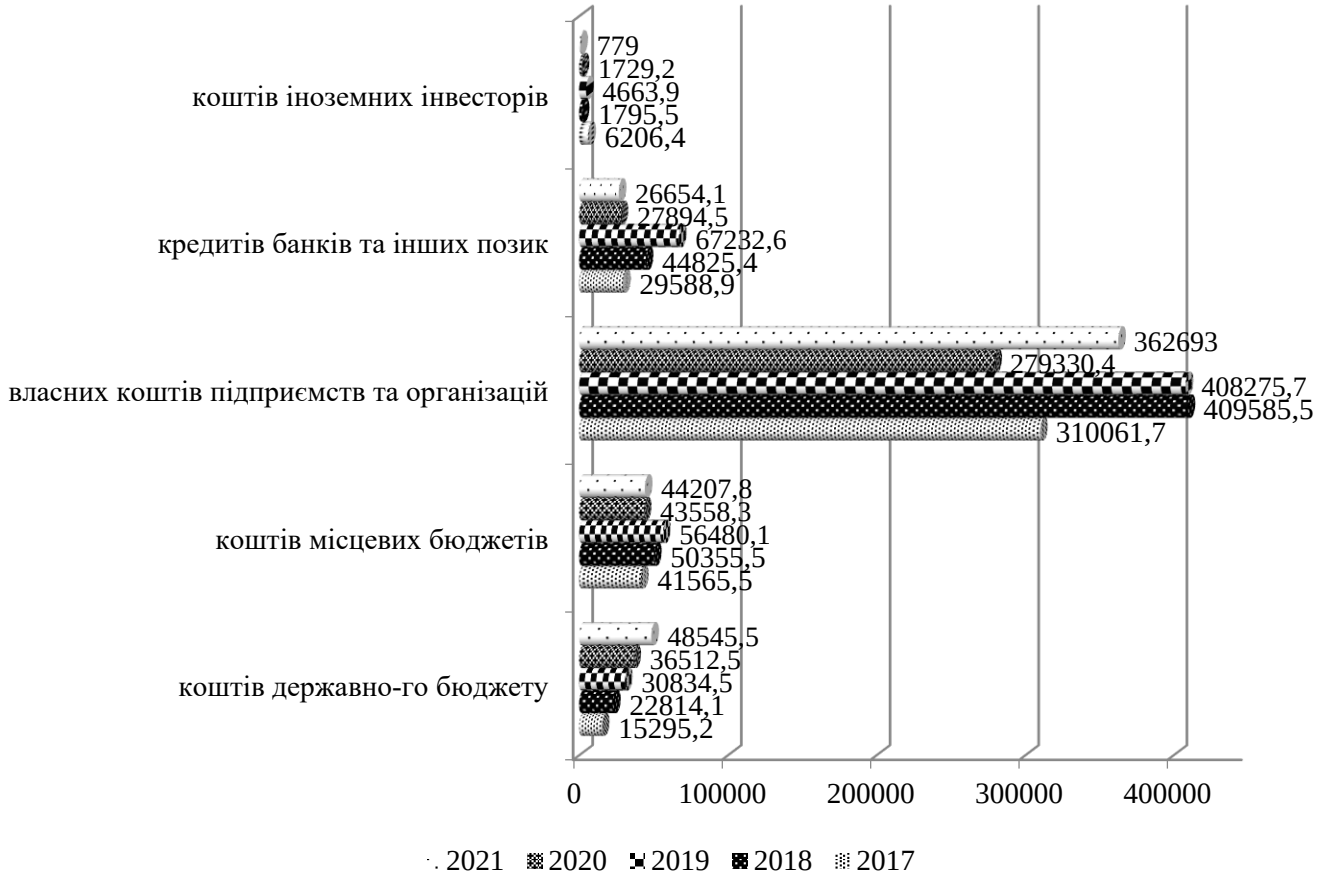

Рис. 6. Капітальні інвестиції України за джерелами фінансування [12]

Так, саме інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року впав на пів пункту та склав 2,17 балів з 5-ти можливих. Це значення – найнижче з 2013 року [12].

Не менш важливим елементом аналізу капітальних інвестицій є її оцінка за видами економічної діяльності. За даними рис. 6, максимальним є темп зростання інвестицій у професійну, наукову та технічну діяльність який склав у 2021 році 14102,2 млн грн, що на 6136,9 млн грн більше ніж у 2017 році (або 177 %), також позитивний результат росту спостерігається за статтею комп`ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг – 3192,7 млн грн за 2022 рік, показник зріс в порівнянні з тим же 2017 роком на 155,7 %. Мають також тенденцію до збільшення суми інвестицій у промисловість (на 33,4 %), оптову та роздрібну торгівлю (на 28,9 %), інформацію та телекомунікації (9,4 % відповідно). При цьому відбулося зменшення надходжень для сільського, лісового та рибного господарства на 23,5 %, що в подальшому може мати негативний вплив на розвиток даної галузі держави як в цілому та і на обсяги експорту зокрема [12].

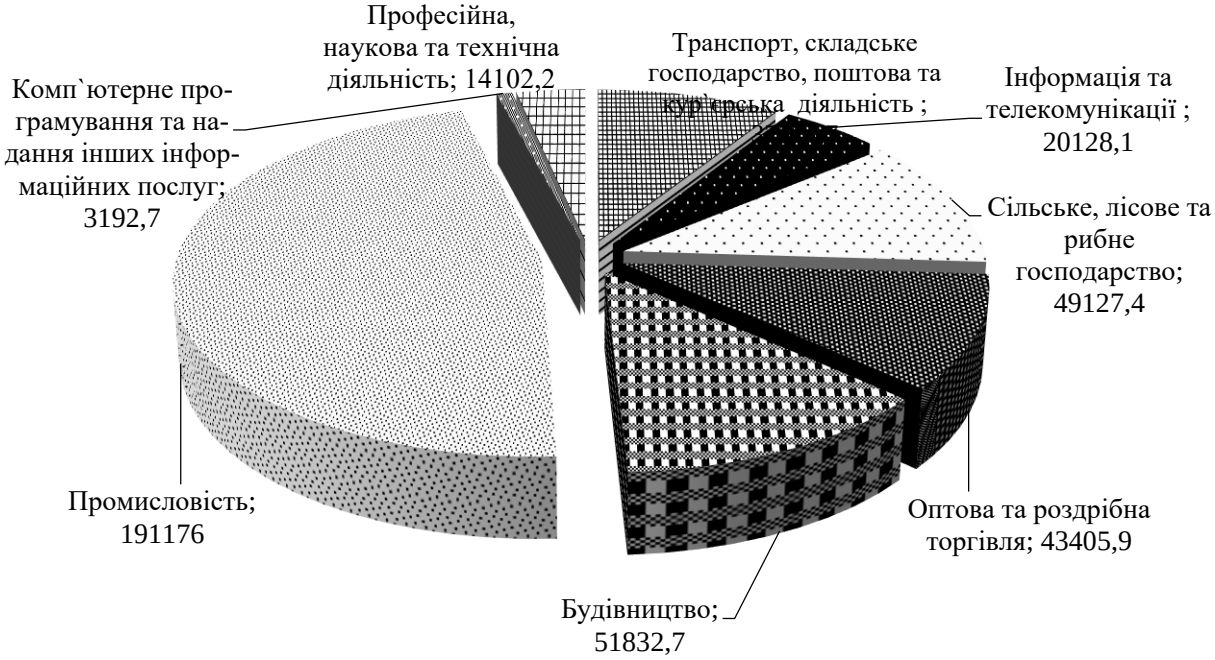

Рис. 7. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2021 рік, млн. грн. [12]

Основними шляхами ефективності інвестиційної діяльності зараз і в майбутньому є: поліпшення відтворювальної побудови капіталовкладень, підвищення питомої ваги витрат на технологічне відновлення і переобладнання підприємств які працюють за рахунок зменшення питомої ваги нового будівництва у сфері виробництва; поліпшення технологічної конструкції капітальних вкладень, зростання в їх будові питомої ваги устаткування та скорочення будівельно-монтажних робіт; надавати пріоритетне забезпечення капітальним вкладам прогресивних напрямків науково-технічного прогресу, що сприятимуть зниженню ресурсомісткості виробництва і підвищенню якості продукції [10].

Висновки. Отже, основною проблемою розвитку інвестиційної діяльності на сьогоднішній день є відсутність внутрішнього інвестиційного потенціалу, що

обумовлено нестачею фінансових ресурсів у підприємств, а також низькою рентабельністю, а в деяких випадках навіть збитковістю. Брак фінансових ресурсів постійно спонукав до необхідності пошуку альтернативних джерел залучення зовнішніх фінансових ресурсів як усередині держави, так і за її межами. Інтенсивність інвестиційної діяльності тісно пов'язана зі стабільністю фінансового сектора, оскільки нестабільність фінансового ринку є значною перешкодою для припливу капіталу.

Література:

1. «Про інвестиційну діяльність» Закон України від 18.09.1991 р. №1560-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text (дата звернення 11.11.2022р.).
2. Ємець О. І., Волошинович Х. О. Інвестиційна привабливість підприємств регіону в умовах глобалізації економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2016. № 4. С. 132–137.
3. Гвоздецька І. Теоретико-методичні засади оцінювання інвестиційної привабливості промислових підприємств. Збірник тез доповідей Третьої міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. Тернопіль: Економічна думка, 2006.
4. Василенко В. О. *Антикризове управління підпри*ємством: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. К. :ЦУЛ, 2003. 504 с.
5. Майорова Т. В. *Інвестиційна діяльність*. К.: «Центр навчальної літератури», 2004. 376 с.
6. Паньков О. Б. Управління інвестиційною діяльністю як базовий складник економічної безпеки підприємства. *Держава та регіони*. *Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4(115). С. 90–93.
7. Сухомлин Л. В., Сакун Л. М. Інвестиційний менеджмент: опорний конспект лекцій. Кременчук: КрНУ, 2018. 145 с.
8. Феєр О. В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств у ринкових умовах. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка".* 2016. № 851. С. 140–145.
9. Офіційний сайт Національного банку України. Режим доступу: https://bank.gov.ua. (дата звернення 22.11.2022р.)
10. Бондар М. І. Стан та вдосконалення аналізу ефективності інвестицій. *Економіка та держава*. 2008. №2. С. 8–11.
11. Отливанська Г. А., Орлов В. М. Інвестування телекомунікацій у розвитку ІКТ України. Державне управління: удосконалення та розвиток. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 3. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2022/3.pdf (дата звернення 5.12.2022 р.)
12. Мазур Н. А., Кушнір О. К. Капітальні інвестиції в економіці України: значення та вплив в умовах змін. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* Режим доступу: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-03-05/2022-4-03-05 (дата звернення 5.12.2022р.).

References:

1. "On Investment Activity" Law of Ukraine dated September 18, 1991 No. 1560-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text (date of application 11.11.2022).

2. Yemets, O. I., Voloshinovych, H. O. (2016). Investment attractiveness of regional enterprises in conditions of economic globalization. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 2016, no. 4, pp. 132–137. (in Ukrainian).

3. Gvozdetska, I. (2006). Theoretical and methodological principles of assessing the investment attractiveness of industrial enterprises. A collection of abstracts of reports of the Third International Scientific and Practical Conference of Young Scientists. Ternopil: Economic Thought, 2006. (in Ukrainian).

4. Vasylenko, V. O. (2003). *Anti-crisis management of the enterprise: training. study guide higher education closing*. K.: TsUL, 2003. 504 p. (in Ukrainian).

5. Mayorova, T. V. (2004). *Investment activity*. K.: Center for educational literature", 2004. 376 p. (in Ukrainian).

6. Pankov, O. B. (2020). Management of investment activities as a basic component of the economic security of the enterprise. *State and regions. Series: Economy and entrepreneurship*, 2020, no. 4(115), pp. 90–93. (in Ukrainian).

7. Sukhomlin L. V., Sakun L. M. (2018). Investment management: basic outline of lectures. Kremenchuk: KrNU, 2018. 145 p. (in Ukrainian).

8. Feyer, O. V. (2016). Management of investment activities of enterprises in market conditions. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University*, 2016, no. 851, pp. 140–145. (in Ukrainian).

9. Official website of the National Bank of Ukraine. Access mode: https://bank.gov.ua. (application date November 22, 2022)

10. Bondar, M. I. (2008). Status and improvement of investment efficiency analysis. *Economy and the state*, 2008, no. 2, pp. 8–11. (in Ukrainian).

11. Otlivanska, G. A., Orlov, V. M. (2022). Investing in telecommunications in the development of ICT in Ukraine. Public administration: improvement and development. *Investments: practice and experience*, 2022, no. 3. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2022/3.pdf. (in Ukrainian).

12. Mazur, N. A., Kushnir, O. K. (2022). Capital investments in the economy of Ukraine: significance and influence in conditions of change. *Problems of modern transformations. Series: Economics and Management*. Access mode: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-03-05/2022-4-03-05 (date of application December 5, 2022). (in Ukrainian).

Annotation

Tsymbalyuk Yu. A., Bondarenko N. V., Andrusishyna T. V.

State of investment activity of Ukrainian enterprises

The purpose of this article is to study the essence of the concept of investment and investment activity, and also take into account the existing ability and reserves of their implementation. The fundamental purpose of the enterprise's investment activity is to ensure the effective implementation of the investment strategy.

In the article, the theoretical and methodological principles and practical recommendations regarding increasing the efficiency of the enterprise's investment activity were further developed. The essence of the concept of "investment activity of the enterprise" is highlighted. The economic content of management of investment activities was considered, a system of management of investment activities of the enterprise was compiled. The dynamics of investments in securities and the total amount of bank assets were analyzed. Ways to increase the efficiency of the enterprise's investment activities are proposed.

It is substantiated that the main ways of the efficiency of investment activity now and in the future are: improving the reproductive construction of capital investments,

increasing the specific weight of costs for technological restoration and re-equipment of enterprises operating at the expense of reducing the specific weight of new construction in the field of production; improvement of the technological design of capital investments, increase in the specific weight of equipment in their structure and reduction of construction and assembly works; to provide priority support for capital contributions of progressive directions of scientific and technical progress, which will contribute to reducing the resource intensity of production and increasing the quality of products

It has been established that the main problem of the development of investment activity today is the lack of internal investment potential, which is due to the lack of financial resources in enterprises, as well as low profitability, and in some cases even unprofitability. The lack of financial resources constantly prompted the need to find alternative sources of attracting external financial resources both within the state and outside its borders. The intensity of investment activity is closely related to the stability of the financial sector, since the instability of the financial market is a significant obstacle to the inflow of capital.

***Key words**: investment, investment activity, capital investment, enterprise investment activity, management of investment activity.*

УДК: 332.122
DOI: 10.31395/2415-8240-2022-101-2-100-108

PROBLEMS OF INVESTMENT ACTIVITY DEVELOPMENT IN UKRAINE

V. S. ULANCHUK, *Doctor of Economics*
O. V. ZHARUN, *PhD in Economics*
S. Iu. SOKOLYUK, *Doctor of Economics*
M. A. KOROTEEV, *PhD in Economics*
V. I. ULANCHUK, *post-graduate student*
Uman National University of Horticulture

У статті аналізується інвестиційний клімат в Україні. Досліджено структуру та динаміку інвестиційного доходу в національній економіці. Проаналізовано основні проблеми та чинники залучення іноземних інвестицій, що стримують інвестиційну діяльність вітчизняних підприємств. Досліджено місце України в міжнародних рейтингах щодо ведення бізнесу та загальний стан інвестиційного клімату. Обґрунтовано вплив макроекономічних факторів на інвестиційну активність іноземних інвесторів. Запропоновано напрями підвищення інвестиційної привабливості української економіки в сучасних умовах розвитку.

***Ключові слова**: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, індекс інвестиційної привабливості.*

State of the problem. Investment activity occurs under conditions of uncertainty caused by factors of both internal and external nature. As a result, there are dangers, threats, and risks that affect the outcome of the investment. In order to